

II. Finans Dışı Kesim ve Finansal İstikrar

II.1. Hanehalkı Gelişmeleri

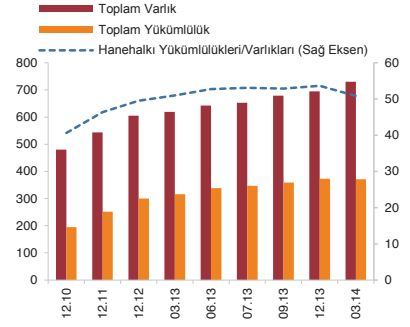
2010 yılından bu yana artmakta olan hanehalkı yükümlülüklerinin finansal varlıklarına oranı son aylarda ılımlı bir düşüş göstermiştir. Bu gelişmede hanehalkı yükümlülüklerinin yüzde 91'ini oluşturan bireysel kredilerde son iki çeyrekte görülen yavaşlama ile hanehalkı varlıklarında, özellikle YP mevduatlar kaynaklı olmak üzere, kaydedilen büyüme etkili olmuştur (Grafik II.1.1 ve II.1.2).

Toplam varlıklar içinde YP tasarruf mevduatının payı gerek toplam tutardaki ABD doları cinsinden olan artış, gerekse TL'nin değer kaybına bağlı değerlendirme etkisinden kaynaklı olarak yükselmiştir. YP tasarruf mevduatında dolar cinsinden gözlenen artışın önemli bir kısmının, bankaların TL mevduata ikame olarak müşterilerine sundukları türev sözleşmelerin bilanço gösterimlerinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Bkz. Kutu II.1.1).

Hanehalkının yabancı para borçlanmasını¹ kısıtlayan ve 2009 yılı Haziran ayında yürürlüğe giren düzenlemelere bağlı olarak, hanehalkına ait finansal yükümlülükler içinde yabancı para cinsinden olanların payı ihmal edilebilir düzeylere (yüzde 0,2) gerilemiştir. Diğer taraftan, hanehalkının finansal varlıklarının dörtte birinden fazlasını döviz tevdiat ve kıymetli maden hesapları oluşturduğundan, son dönemde Türk lirasında yaşanan değer kaybı hanehalkının net varlıklarını olumlu yönde etkilemiştir.

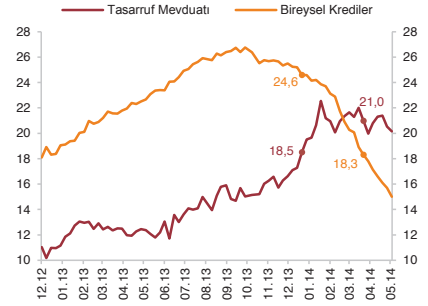
TP tasarruf mevduatından YP tasarruf mevduatına geçiş eğilimi dışında hanehalkı varlıklarının kompozisyonu önemli bir değişim göstermemiştir (Tablo II.1.1). Yükümlülükler tarafında ise kredi kartı borçlarının payı belirgin bir düşüş sergilemiştir (Tablo II.1.2).

Grafik II.1.1
Hanehalkı Varlık ve Yükümlülüklerinin Gelişimi
(Milyar TL, Yüzde)

Kaynak: BDDK, MKK, SPK, TOKİ, TCMB

Grafik II.1.2
Hanehalkı Kredi* ve Mevduat Büyümesi
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)
* Yurtici verileşik bankalarca kullanılan, kredi kartları dahil

Tablo II.1.1
Hanehalkının Finansal Varlıkları

	09.13		03.14	
	Milyar TL	Pay	Milyar TL	Pay
Toplam Varlıklar	679,3	100	730,1	100
TP Tasarruf Mevduatı	341,1	50,2	351,4	48,1
YP Tasarruf Mevduatı	139,9	20,6	181,4	24,8
- (Milyar ABD Doları)	68,7		84,1	
Kıymetli M. Deposu	19,7	2,9	15,1	2,1
- (Milyar ABD Doları)	9,7		7	
Tahvil ve Bonolar	17,2	2,5	18,9	2,6
- Kamu	6,3	0,9	7,1	1
- Özel Sektör	10,9	1,6	11,8	1,6
Yatırım Fonları				
Emeklilik Yat. Fon.	25,2	3,7	27,8	3,8
Diğer Yat. Fon.	26,8	3,9	25,1	3,4
Hisse Senedi	38,5	5,7	37,1	5,1
Repo	2,9	0,4	2,8	0,4
Dolaşımdaki Para	68	10	70,6	9,7

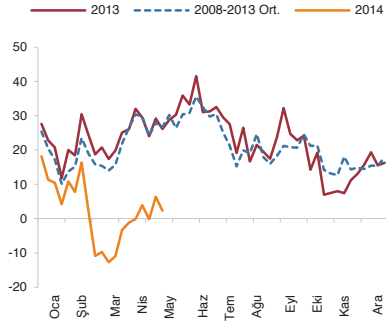
Kaynak: MKK, SPK, TCMB

Tablo II.1.2
Hanehalkının Finansal Yükümlülükleri¹

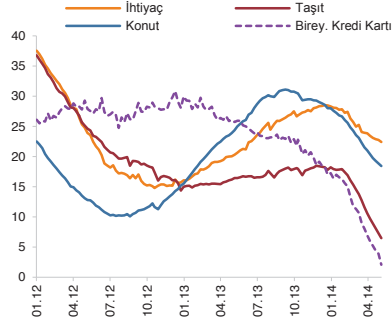
	09.13		03.14	
	Milyar TL	Pay	Milyar TL	Pay
Toplam Yükümlülükler (Tür Bazında)	359,3	100	371,4	100
Konut	119,3	33,2	123,7	33,3
Taahhüt	14,9	4,2	14,9	4,0
İhtiyaç + Diğer	126,3	35,2	136,7	36,8
Bireysel KK	87,7	24,4	84,2	22,7
Varlık Yönetim Şirketleri Alacakları	10,9	3,0	11,8	3,2
Toplam Yükümlülükler (Karşı Taraf Bazında)	359,3	100	371,4	100
Bankalar	329,5	91,7	339,4	91,4
Finansman Şirketleri	7,0	1,9	7,6	2,1
TOKİ	11,8	3,3	12,6	3,4
Varlık Yönetim Şirketleri	10,9	3,0	11,8	3,2

(1) Konut kredileri TOKİ'nin vadeli konut satışları karşılığında alacakları da içermektedir.
Kaynak: BDDK, TCMB, TOKİ

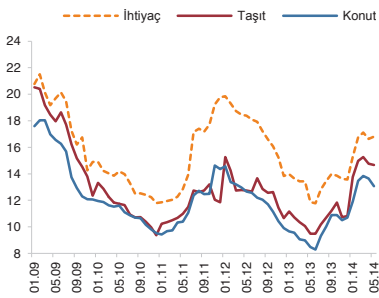
¹ Döviz endeksleri dahil.

Grafik II.1.3Bireysel Kredi Büyümesi
(Stok veri, 4 haftalık hareketli ortalama, Yıllıklandırılmış, Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son veri: 09.05.14)

Grafik II.1.4Bireysel Kredilerin Tür Bazında Büyümesi
(Stok veri, Yıllık Yüzde Değişim)

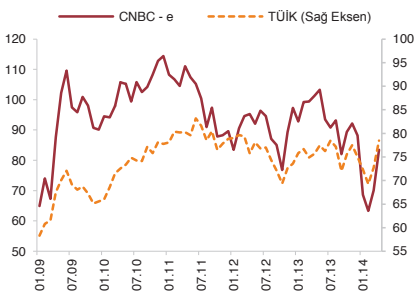
Kaynak: TCMB (Son veri: 09.05.14)

Grafik II.1.5Tüketici Kredisi Faiz Oranları
(Yüzde)

Kaynak: TCMB (Son veri: 09.05.14)

Grafik II.1.6

Tüketici Güven Endeksleri

Kaynak: TÜİK-TCMB, CNBC-e (Son veri: 04.14)

Bireysel kredi büyümesinde 2012 yılının son çeyreğinden bu yana görülen güçlü hızlanma eğilimi, son iki çeyrekte görülen yavaşlama ile sona ermiştir. 2013 yılsonundan itibaren geçmiş yıllar ortalamalarının altına gerileyen bireysel kredi büyümesi, 2014 yılı Şubat ayında negatif değerler almaya başlamıştır. Yılın ikinci çeyreğinde görülmeye başlanan hafif canlanmaya rağmen, bireysel kredi büyümesi, geçmiş dönem ortalamalarının oldukça altında seyretmeye devam etmektedir (Grafik II.1.3).

Faizlerin tarihi dip seviyelere ulaşması ve kredi vadelerinin uzaması, konut ve ihtiyaç kredilerinin 2012 yılının son çeyreğinden itibaren hızla artmasına neden olmuştur. Ancak, konut kredilerinde 2013 yılı ikinci çeyreğinde, ihtiyaç ve taşıt kredilerinde ise yılın son çeyreğinde bu eğilimin tersine döndüğü görülmüştür (Grafik II.1.4).

2013 yılının son çeyreğinden itibaren tüketici kredileri ve kredi kartlarına yönelik olarak yürürlüğe konulan kısıtlayıcı mahiyetteki makro ihtiyati tedbirler, bireysel kredi büyümesini aşağıya çekmiştir. Bireysel kredilerde son iki çeyrekte belirginleşen daralmada, 2013 yılı ikinci yarısında artmaya başlayan ve yıl başında hız kazanarak 2014 yılı Mart ayında en yüksek seviyeye ulaşan tüketici kredisi faizleri etkili olmuştur (Grafik II.1.5). 2014 yılının ikinci çeyreğinden itibaren tüketici güveninde görülen güçlü toparlanma ile faizlerdeki hafif gerilemenin, bireysel kredilerdeki yavaşlama eğilimini bir miktar yumuşatması olası görünmektedir (Grafik II.1.6).

Banka Kredileri Eğilim Anketi'nin Ocak-Mart 2014 dönemi sonuçları, bireysel kredi büyümesindeki yavaşlamanın, kredi türlerine göre sınırlı bir farklılık göstermekle birlikte daha çok talep kaynaklı olduğunu teyit etmektedir. Anket sonuçlarına göre, söz konusu dönemde kredi riski tarihsel olarak düşük seyreden konut kredilerinde standartlar temelde aynı kalırken, talep sert bir düşüş göstermiş; teminat yapısı daha zayıf ve geri ödeme oranları görece olarak daha düşük olan ihtiyaç kredilerinde ise gerek arz gerekse talep zayıflamıştır (Grafik II.1.7, Grafik II.1.8). Anket, bankaların kredi standartlarını genel ekonomik faaliyete ilişkin beklentiler ve aktif kalitesine ilişkin kaygılar nedeniyle kısıtladığını

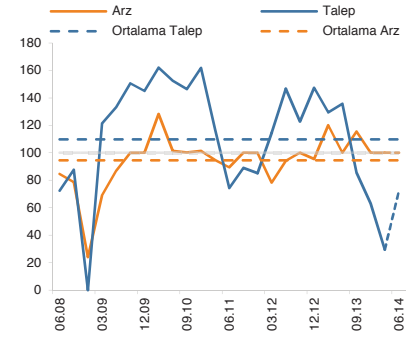
göstermektedir. Bankalar, talepteki gerilemenin belirleyicileri olarak ise azalan tüketici güveni ve yatırım/harcama yapılacak piyasaya ilişkin beklentileri işaret etmektedirler.

2014 yılının ikinci çeyreğine yönelik beklentilere bakıldığında ise anket sonuçları, bankaların her iki kredi türü için de talepteki ve bireysel kredi standartlarındaki bozulmanın daha sınırlı olacağını beklediklerini göstermektedir.

Son dönemde hanehalkı yükümlülükleri içinde payı en hızlı gerileyen kalem kredi kartları olmuştur. Son beş yıldır bireysel kredi kartı bakiyesindeki artışı sürükleyen ve toplam bakiyenin yarısından fazlasını oluşturan taksitli işlemlerde son dönemde kaydedilen gerileme bu gelişmede belirleyici olmuştur (Grafik II.1.9).

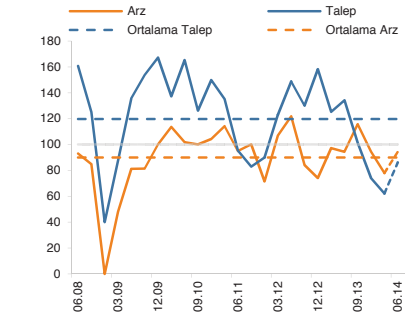
Taksitli kredi kartı bakiyelerinde risk ağırlıklarının 2013 yılı Ekim ayından itibaren artırılması ve aynı yıl Aralık ayında yayımlanarak 2014 yılı Şubat ayında yürürlüğe giren taksit sınırlamasına ilişkin düzenleme, yılın son çeyreğinde başlayan kademeli düşüşü hızlandırmıştır. Anılan düzenlemeye bağlı olarak, son beş yıldır artmakta olan taksitli bakiyenin toplam kredi kartı bakiyesi içindeki payı 2013 yılının son çeyreğinden itibaren gerilemeye başlamıştır (Grafik II.1.10). Söz konusu gelişmede, makro ihtiyati tedbirlerin yanı sıra dayanıklı tüketim mali harcamalarının toplam tüketim harcamaları içerisindeki payının düşmesinin de etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik II.1.7

Konut Kredileri Arz ve Talep Gelişmeleri⁽¹⁾
(Yüzde)

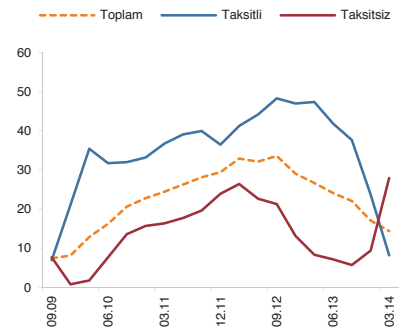
(1) Banka Kredileri Eğilim Anketinden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkışmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir.
Kaynak: TCMB

Grafik II.1.8

İhtiyaç Kredileri Arz ve Talep Gelişmeleri⁽¹⁾
(Yüzde)

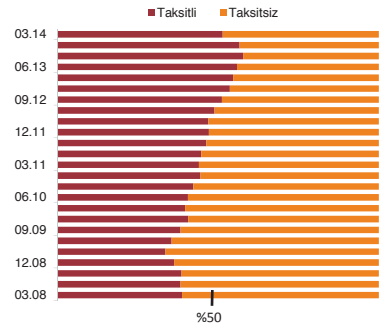
(1) Banka Kredileri Eğilim Anketinden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkışmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir.
Kaynak: TCMB

Grafik II.1.9

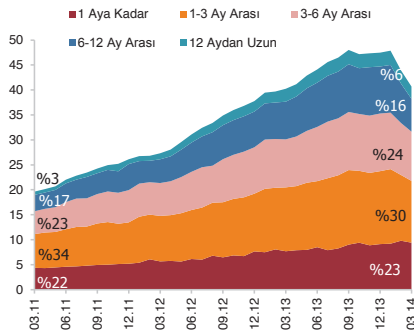
Bireysel Kredi Kartı Bakiyelerinin Gelişimi
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)

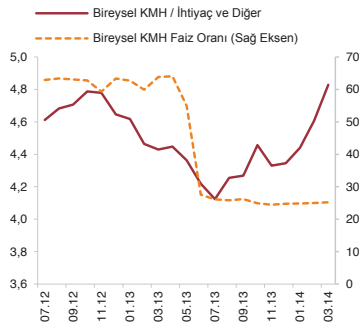
Grafik II.1.10

Taksitli ve Taksitsiz Bireysel Kredi Kartı Bakiyelerinin Gelişimi
(Yüzde)

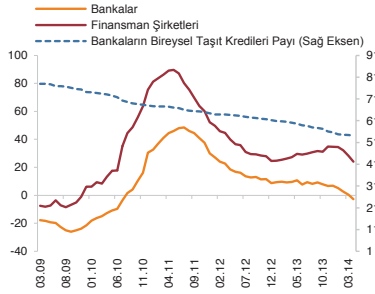
Kaynak: TCMB

Grafik II.1.11Taksitli Bireysel Kredi Kartı Bakiyesinin Gelişimi
(Stok veri, Kalan vadeye göre, Milyar TL)

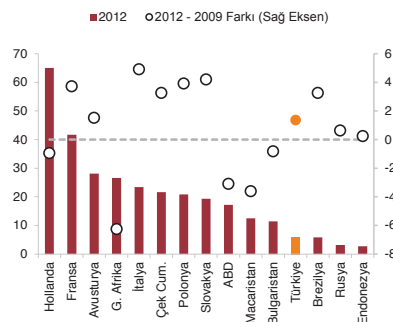
Kaynak: TCMB

Grafik II.1.12Bireysel KMH Bakiyesi ve Faiz Oranları
(Yüzde Pay, Yüzde)

Kaynak: TCMB

Grafik II.1.13Bireysel Taahhüt Kredilerinin Gelişimi
(Stok, Yıllık, Yüzde)

Kaynak: TCMB, BDDK (Son veri: 04.14)

Grafik II.1.14Seçilmiş Ülkelerin Konut Kredilerinin GSYİH'ye Oranları
(Yüzde)

Kaynak: European Banking Federation, ECB, IMF Financial Soundness Indicators.

Taksitli bireysel kredi kartı bakiyesinin vade dağılımı incelendiğinde 2011 yılı Mart ayında taksitli bakiyenin yüzde 20'sini oluşturan altı aydan uzun vadeli kısmın 2013 yılı Eylül ayında yüzde 26'ya kadar yükseldiği, sonrasında ise makroihtiyati tedbirlerin etkisiyle 2014 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 22 seviyesine kadar gerilediği görülmektedir (Grafik II.1.11). Uzun vadeli taksitlendirme imkânının ortadan kalkması sonucunda mevcut uzun vadeli kredi kartı bakiyelerinin de kademeli olarak azalacağı ve ortalama vadenin bir miktar daha gerileyeceği değerlendirilmektedir.

İhtiyaç kredisi büyümesindeki yavaşlama, bireysel kredi kartlarına göre oldukça sınırlı gerçekleşmektedir. Son düzenlemelerle ihtiyaç kredisi vadelerinin 36 ay ile sınırlandırılmasına karşın, ihtiyaç kredi büyümesinin görece güçlü seyretmesi, bireysel kredi kartı bakiyesindeki daralmanın kısmen ihtiyaç kredileri ile ikame edilmiş olabileceği ihtimaline işaret etmektedir.

Bireysel kredi kartı büyümesi zayıflarken, faizleri kredi kartı ile eşitlenen bireysel KMH bakiyesi, 2013'ün ikinci yarısında ihtiyaç kredilerinden daha hızlı bir artış göstererek 4,8 milyar TL'den 2014 yılı ilk çeyrek sonu itibarıyla 6,3 milyar TL'ye yükselmiştir. Ancak, ihtiyaç ve diğer krediler içindeki payı dikkate alındığında, KMH bakiyesinin ağırlığının halen yüzde 5'in altında olduğu görülmektedir (Grafik II.1.12).

Bireysel taahhüt kredilerindeki payını 2008 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde artıran Finansman Şirketleri, 2013 yılında da bu alanda büyümeye öncülük etmiştir (Grafik II.1.13). Ancak, makroekonomik gelişmelerin yanı sıra, binek araçlar için getirilen yüzde 70'lik kredi/değer oranı sınırı², taahhüt kredileri için getirilen 48 aylık vade sınırı, vadesi bir yıldan uzun taahhüt kredileri için risk ağırlığının yüzde 150 - 200 olarak uygulanması ve Finansman Şirketlerinin zorunlu karşılık kapsamına dahil edilmesi gibi alınan bir dizi makro ihtiyati tedbirin etkisi ile özellikle bireysel taahhüt kredilerinde büyüme hızı düşmeye başlamıştır.

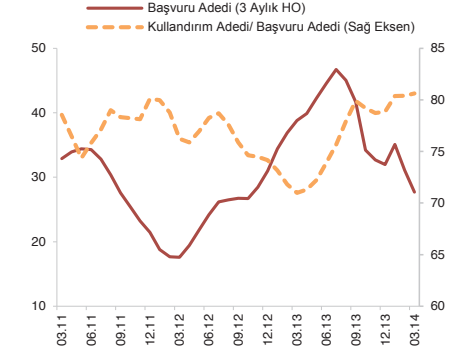
2 Fatura değeri 50 bin TL ve altında olan taahhütler için.

Konut kredisi tutarında son yıllarda görülen hızlı büyümeye karşın, Türkiye'de konut kredilerinin GSYİH'ye oranı diğer ülkelere kıyasla halen düşük seviyededir. Ayrıca, konut kredileri/ GSYİH oranının 2009-2012 döneminde iki puandan daha az arttığı dikkate alındığında, Türkiye'nin görece konumunun yakın gelecekte önemli ölçüde değişmeyeceği tahmin edilmektedir (Grafik II.1.14). 2013 yılında tüketici kredilerindeki büyümeyi sürükleyen konut kredisi talebi, faiz oranlarındaki artışla birlikte yavaşlamaya başlamıştır (Grafik II.1.15).

2014 yılının ilk çeyreğinde konut satışları gerek önceki yılın aynı dönemine gerekse bir önceki döneme göre gerilemiştir (Grafik II.1.16). Söz konusu dönemde ipotekli konut satışlarının payında 2013 yılı Haziran ayında görülmeye başlanan düşüş eğilimi de sürmüştür. Konut satış tutarları çeyrekler itibarıyla incelendiğinde 2013 yılının ilk yarısında en yüksek seviyelerine ulaştığı düşünülen krediyle finansman oranının yılın ikinci yarısında kayda değer bir şekilde gerilediği tahmin edilmektedir (Grafik II.1.17). Tüketici güveninde gözlemlenen azalış ve özellikle uzun vadeler için artış gösteren faiz oranlarının söz konusu gelişmelerde etkili olduğu değerlendirilmektedir.

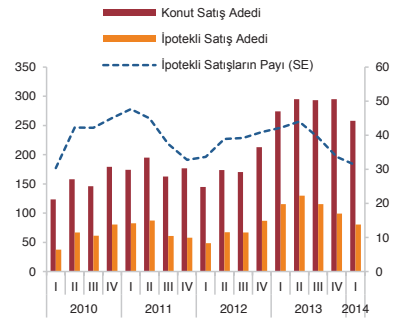
Kredilerdeki yavaşlamaya rağmen, kredisiz alınan konut sayısı halen yüksek bir seviyede bulunmaktadır. 2011 ve 2012 yıllarında ılımlı bir seyir izleyen reel konut fiyatları artış oranının, 2013 yılında belirgin şekilde güçlenmesinde kredisiz konut alımlarının etkili olduğu değerlendirilmektedir. 2013 yılı sonu itibarıyla Türkiye'nin enflasyondan arındırılmış konut fiyat endeksi, incelenen ülkeler arasında en çok artan endekslerden biri olarak görülmektedir (Grafik II.1.18).

Grafik II.1.15

Konut Kredileri Başvuru ve Kullanım Gelişmeleri
(Bin Adet, Yüzde)

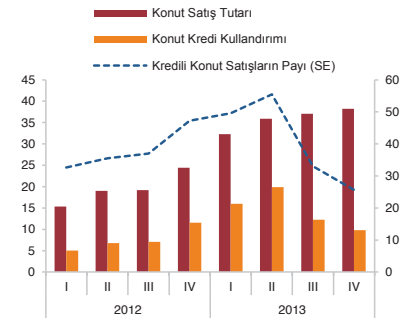
Kaynak: TCMB

Grafik II.1.16

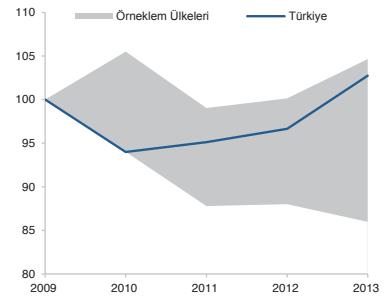
İpotekli Konut Satışları
(Akım Veri, Bin Adet, Yüzde Pay)

Kaynak: TÜİK

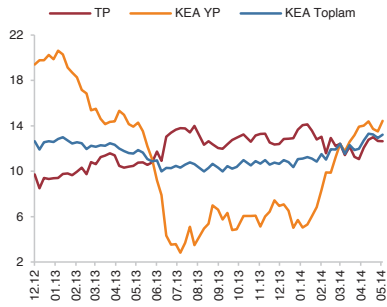
Grafik II.1.17

Krediyle Finanse Edilen Konut Satışları¹
(Akım Veri, Milyar TL, Yüzde Pay)(1) Tüm satışların 100 m²'lik konut satışları olduğu varsayımıyla TCMB tarafından yayımlanan birim metrekare fiyatları kullanılarak hesaplanmıştır.
Kaynak: TÜİK, TCMB

Grafik II.1.18

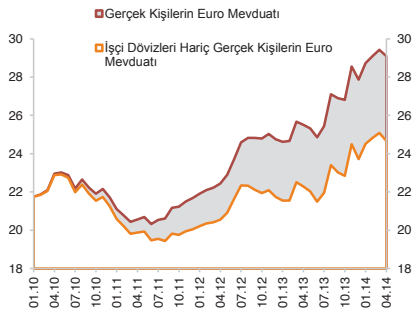
Seçilmiş 8 Ülkede Enflasyondan Arındırılmış Konut Fiyat Endeksleri
(2009:100)Kaynak: Knight Frank Global House Price Index, OECD
Örneklem Ülkeleri: ABD, Çek Cumhuriyeti, Endonezya, Güney Afrika, Hindistan, Japonya, Polonya, Türkiye.

Grafik II.1.19
TP-YP ve Toplam Tasarruf Mevduatı¹
(KEA, Yıllık Yüzde Değişim)

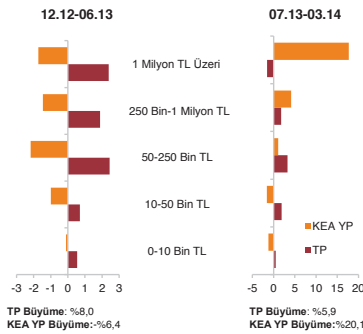
(1) YP tasarruf mevduatı (0,63+0,46) kur sepeti ile kur etkisinden arındırılmıştır.
Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik II.1.20
Gerçek Kişilerin Euro Mevduatı-Yurt İçi Bankalara Aktarılan İşçi Dövizleri (Milyar euro)

Kaynak: TCMB

Grafik II.1.21
Mevduat Büyüklüğü Bazında Büyümeye Katkıları^{1,2}
(Yurt İçi Yerleşik Gerçek Kişi Mevduatları, Yüzde Puan)

(1) YP tasarruf mevduatı (0,63+0,46) kur sepeti ile kur etkisinden arındırılmıştır.
(2) Kıymetli maden depo hesapları YP mevduatına dahil edilmiştir.
Kaynak: BDDK, TCMB (Son Veri: 03.14)

Hanehalkı finansal varlıkların büyük bölümünü oluşturan tasarruf mevduatları, 2013'ün ikinci yarısından itibaren ağırlıklı olarak DTH kaynaklı artış göstermektedir. 2014 yılı Mart ayı itibarıyla YP tasarruf mevduatı, hanehalkı finansal varlıklarının yaklaşık yüzde 25'ini oluşturmaktadır. TL'deki değer kaybı söz konusu varlıkların TL cinsinden tutarının yükselişine önemli bir katkı sağlamıştır. Ancak kur etkisi arındırılarak incelendiğinde de, YP tasarruf mevduatlarının büyüme hızında artış olduğu görülmektedir (Grafik II.1.19). Diğer taraftan, YP mevduattaki artışın önemli bir kısmının hanehalkının TL mevduatlarının bir kısmını para takası işlemleri ile ikame etmeleri nedeniyle arttığı bilinmektedir (Kutu II.1.1).

YP mevduatlardaki artışta rol oynayan bir diğer gelişme, TCMB nezdindeki işçi döviz hesaplarının kademeli olarak azaltılmasıdır. Bu kapsamda 2013 yılında yeni hesap açılmasına ve vadesi dolan hesapların yenilenmesine son verilmiştir. Anılan hesaplardan çekilen tasarrufların yurt içi bankacılık sistemine aktarıldığı bilinmektedir. Bu nedenle gerçek kişilerin euro cinsi tasarruf mevduatları artmakla birlikte, bu tutarın toplam YP tasarruf mevduatı artışına katkısı oldukça sınırlı kalmaktadır (Grafik II.1.20).

2013 yılının ikinci yarısında tasarruf mevduatında gözlenen TP'den YP'ye geçiş eğiliminin büyük montanlı mevduatlarda yoğunlaştığı ve genele yayılmadığı görülmektedir. Yılın ilk yarısında, mevduat büyüklüğü bazında farklılaşmaksızın mevduat tercihlerinde TP ön plana çıkmıştır. YP tasarruf mevduatının yükselişe geçtiği yılın ikinci yarısında ise özellikle büyük montanlı mevduat sahibi gerçek kişilerin YP'ye yöneldikleri, buna karşın küçük montanlı mevduat sahiplerinin YP mevduata ilgi göstermedikleri görülmüştür (Grafik II.1.21).

Kutu
II.1.1

Yurt İçi Yerleşik Gerçek Kişilerin Para Takası İşlemlerinin YP Tasarruf Mevduatına Etkisi

Bankaların yurt içi yerleşik gerçek kişilerle yaptıkları TL para takası işlem hacmi 2013 yılının ikinci yarısına kadar ihmal edilebilir düzeylerde seyrederken, bu dönemden itibaren kayda değer bir artış göstermiştir (Grafik II.1.1.1). Söz konusu işlemlerdeki artışın ortaya çıkabilmesi için taraflardan en az birine getiri veya maliyet avantajı sağlaması gerekmektedir.

Mudi tarafından ele alındığında, işlem gereği, normalde mevduat için yatırılacak TL tasarruf bir para takası işleminin konusu olarak bankaya verilmekte, banka da almış olduğu TL tutara denk gelecek miktarda döviz mudiye iletmektedir. Banka bilançoları incelendiğinde, mudinin aldığı döviz tekrar işlem yaptığı bankaya DTH olarak yatırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mudiye yapılan işlemin döviz tarafındaki hareketleri tamamen kaydi niteliktedir. Nette gerek mudi gerekse banka herhangi bir döviz pozisyonu almamaktadır.

İşlemin bu noktada nihayet bulması durumunda, bilanço içerisinde TL mevduatın yerini DTH'ın alması nedeniyle banka açısından zorunlu karşılık yükümlülüklerine bağlı olarak sınırlı bir maliyet avantajı olmakta, mudi açısından ise TL mevduata kıyasla stopaj oranı 5 yüzde puan daha az olan para takası işlemine yönelmesi nedeniyle bir vergi avantajı doğmaktadır. Ancak, işlem sonucu kaydi olarak oluşan DTH kaynaklı stopaj yükümlülüğü dikkate alındığında bu avantaj küçülmektedir. Dolayısıyla, bankanın bu mahiyetteki işlemlerden kazanılacak avantajlarla sınırlı da olsa mudiye olumlu bir getiri farkı sunması mümkün görünmektedir.

Öte yandan bankaların bilanço dışı kalemleri incelendiğinde, bankaların müşterileriyle yaptıkları bu işlemlerin çok büyük bir kısmını üçüncü taraflarla yapılan ters işlemlerle kapattığı görülmektedir. Bu durumda, banka TL kaynak yerine, YP kaynak yaratmış olacaktır. Bu kaynak bilançoda DTH olarak gözükmekte ancak mudinin tüm varlık ve yükümlülükleri dkkate alındığında yine TL mevduattan farklı bir pozisyon almadığı ortaya çıkmaktadır.

Banka için yapmış olduğu iki para takası işleminden kaynaklı faiz akımları birbirleriyle örtüşmektedir. Stopaj oranlarındaki farklılığa bağlı vergi avantajı bir kenara bırakıldığında para takasının TL bacağına ilişkin faiz oranı TL mevduat faiziyle libor oranının toplamından yüksek olduğunda mudi için bu işlem cazip hale gelecektir. Banka ise herhangi bir maliyet ödemeksizin YP kaynağa kavuşmuş olacaktır. Ancak, bu işlemin cazip olabilmesi için para takası işleminin TL bacağındaki faiz oranlarının TL mevduat faiz oranından yüksek olması bir gereklilik değildir.. Banka DTH'tan elde ettiği maliyet avantajının bir kısmını mudiye yansıtarak iki faiz oranı arasındaki farkın üzerinde bir faiz sunabildiği durumda da para takası banka ve mudi için cazip hale gelebilecektir (Grafik I.1.1.2).

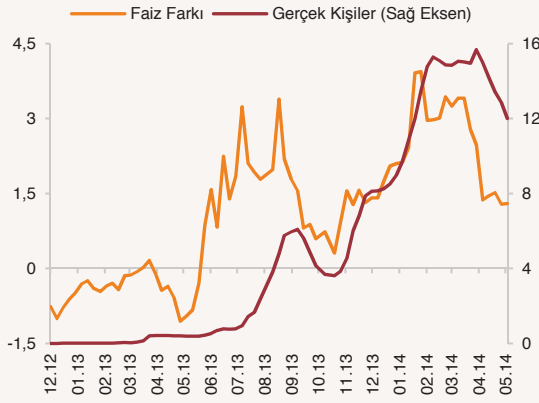
Para takası işlemi yapmanın mudi ve banka için TL mevduata kıyasla daha avantajlı olabilmesi için gerekli olan koşul matematiksel olarak $i^{TL_Mev} < i^{TL_PT} + i^{DTH} - libor$ veya $i^{TL_Mev} - i^{TL_PT} < i^{DTH} - libor$ şeklinde ifade edilebilir. Bu denklemde, i^{TL_Mev} , i^{TL_PT} , i^{DTH} ve $libor$ sırasıyla TL mevduat faizi, para takası TL faizi ve DTH faizi ve paratakası temsil etmektedir.

Sözel olarak ifade etmek gerekirse TL mevduat faizi ile TL para takası faiz oranı arasındaki

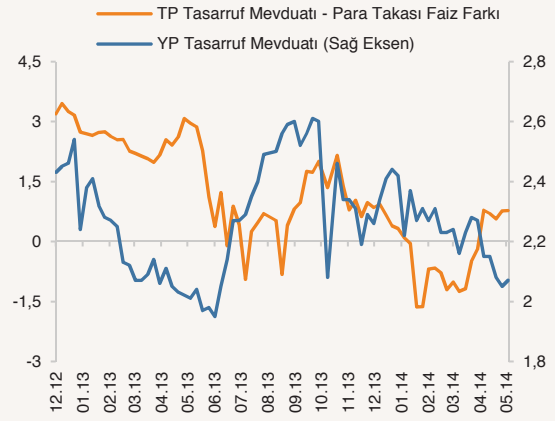
fark DTH faizinin altında kaldığı durumlarda takas işlemleri her iki taraf için de cazip hale gelmektedir. Nitekim Grafik (II.1.1.1) para takası işlemleri hacminin yukarıdaki eşitsizliğin DTH faizi lehine büyüdüğü durumlarda artma eğilimi gösterdiğine işaret etmektedir.

Grafik II.1.1.1

Yurt İçi Yerleşik Gerçek Kişilerin Döviz Borçlanma Para Takası İşlemleri ve Faiz Farkı¹
(Milyar TL)

Grafik II.1.1.2

3 Ay Vadeli YP Mevduat Faiz Oranı ve 3 Ay Vadeli TP Tasarruf Mevduatı-Para Takası Faiz Farkı
(Akım, Yüzde, Puan)

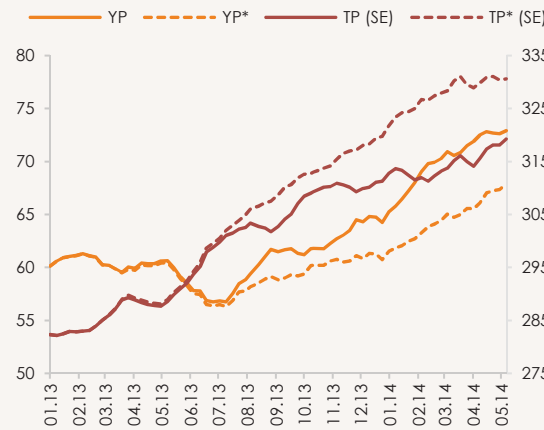
(1) Önce 3 Ay Vadeli TP Tasarruf Mevduatı-Para Takası Faiz Farkı alınmış. Sonra bu fark 3 ay vadeli YP tasarruf mevduatı faiz oranından çıkarılmıştır.
Kaynak: BDDK-TCMB, Bloomberg (Son Veri: 09.05.14)

Kaynak: BDDK-TCMB, Bloomberg (Son Veri: 09.05.14)

Mudi açısından, alınan pozisyon itibarıyla para takası işlemleri TL mevduattan farklı olmamakla birlikte işlemlerin sadece bankaların bilanço içi kalemlerindeki yansımaları dikkate alındığında, TL mevduattan YP mevduatta güçlü bir geçiş olduğu yönünde bir resim ortaya çıkmaktadır. Hanehalkının tasarruf tercihlerini daha doğru bir biçimde görebilmek için TP ve YP vadeli tasarruf mevduatı tutarları söz konusu işlemlerin etkisi hariç tutularak yeniden hesaplandığında, TP'den YP'ye mevduat geçişinin çok daha sınırlı olduğu gözlenmektedir (Grafik II.1.1.3).

Grafik II.1.1.3

TP-YP Vadeli Tasarruf Mevduatının Gelişimi¹
(Milyar TL, Milyar Sepet)

(1) YP vadeli mevduat kur etkisinden arındırılarak, 0,6\$+0,4€ sepeti kullanılmıştır.
(*) Para takası etkilerini içermeyen, düzeltilmiş rakamları ifade etmektedir.
(SE) Sağ Eksen
Kaynak: BDDK-TCMB (Son Veri: 09.05.14)

II.2. Reel Sektör Gelişmeleri

Reel sektörün kredi borçları ve ihraçlarını kapsayan toplam finansal yükümlülükleri 2009 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Söz konusu artış eğilimi, yurt dışından daha çok yurt içine olan yükümlülüklerdeki artıştan kaynaklanmaktadır. 2013 yılı Mayıs ayından itibaren TL'de yaşanan değer kayıpları da, yakın dönemde gözlenen yükümlülük artışında etkili olmuştur (Grafik II.2.1).

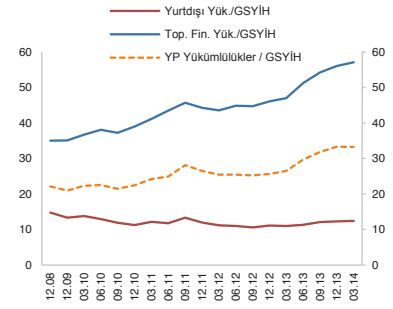
Reel sektörün toplam yurt içi yükümlülüklerinin yüzde 90'ından fazlasını bankalardan kullanılan krediler oluşturmaktadır. 2013 yılında yüksek bir oranda (yüzde 30) artan yurt içi bankalardan kullanılan TP cinsi krediler, faizlerdeki yükselişe rağmen 2014'ün ilk çeyreğinde sınırlı bir gerileme göstermiştir (Grafik II.2.2). 2013 yılı Mayıs ayından itibaren yükseliş eğilimine girmiş olan TP firma kredi faiz oranları, 2014 yılı Mart ayı sonrasında ise bir miktar gerilemiştir (Grafik II.2.3).

Yurt içi bankalardan kullanılan YP cinsi kredilerde ise ivme kaybı TP kredilere kıyasla daha belirgin olmuştur (Grafik II.2.2). Genellikle uzun vadeli olan ve yatırım finansmanı amacıyla kullanılan YP kredilerdeki düşüşün döviz kur oynaklığındaki artıştan ve yatırım talebindeki gerilemeden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim 2014 yılı Mart ayı sonrasında kurların daha istikrarlı bir seyir izlemeye başlamasıyla, yurt içinden kullanılan YP kredi büyümesindeki düşüş de yavaşlama başlamıştır.

Reel sektörün yurt içi bankalardan kullandığı TL cinsi kredilerin dört haftalık hareketli ortalama büyümesinin 2014 yılının ilk çeyreğinde geçmiş yıllar ortalamasının üzerinde kaldığı ve faizlerdeki yükselişe rağmen gücünü koruduğu görülmüştür. Son dönemdeki ivme kaybına rağmen, TL firma kredilerin haftalık büyüme oranları 2013 yılına göre zayıf ancak geçmiş yıllar ortalamasına yakın seyretmektedir (Grafik II.2.4).

Grafik II.2.1

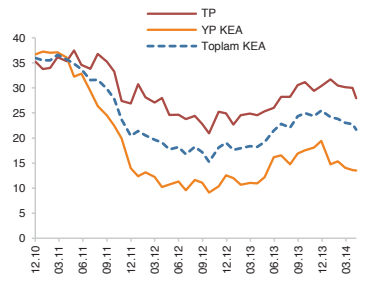
Reel Sektörün Finansal Yükümlülüklerinin Gelişimi¹
(Yüzde)

(1) Kredi yükümlülüklerini ve ihraçları kapsamaktadır. Yurt dışı yükümlülükleri yerleşik bankaların yurt dışı şube verileri dahilidir. Yurt dışı TP yükümlülükler toplam YP yükümlülükler içerisinde yer almaktadır. GSYİH Mart ayı verisi tahmindir. Kaynak: TCMB, TÜİK

Grafik II.2.2

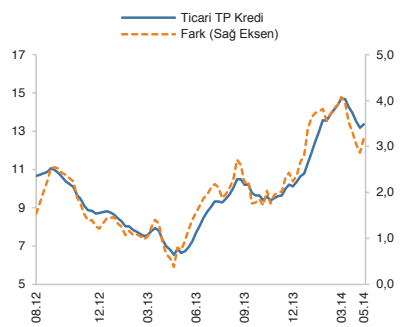
Yurt İçinden Kullanılan Firma Kredilerinin Yıllık Büyümesi¹
(Yüzde)

(1) Kur etkisinden arındırılmak amacıyla kullanılan sepet değer yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 eurodan oluşmaktadır. Dövizle endeksli krediler YP krediler içinde değerlendirilmiştir. Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 09.05.14)

Grafik II.2.3

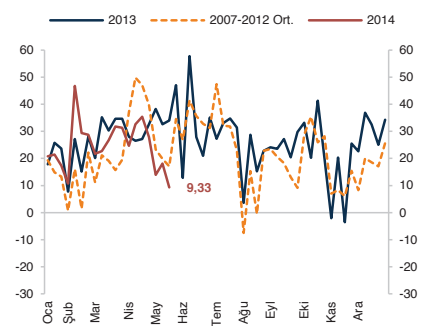
TL Firma Kredi Faizi¹ ve Kredi-Mevduat Faiz Farkı
(Yüzde)

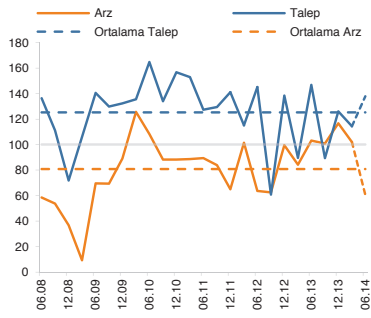
(1) İhtisas, Fon Kayn., Menk. Değ. Alım, KMH, KK hariç. Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik II.2.4

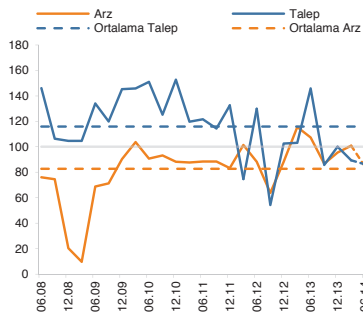
Yurt içi Bankalardan Kullanılan TL Firma Kredi Büyümesi
(4 haftalık hareketli ortalama, Yüzde)

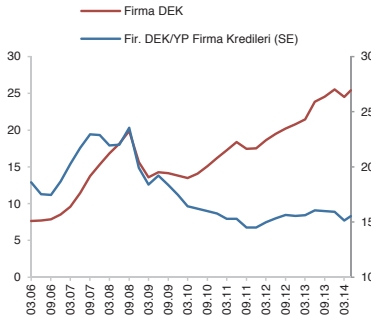
(1) Haftalık değişimlerin 4 haftalık hareketli ortalamaları yıllık oranlar olarak kullanılmıştır. Kaynak: BDDK, TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik II.2.5KOBİ Kredileri Arz ve Talep Gelişmeleri¹⁾
(Yüzde)

[1] Banka Kredileri Eğilim Anketinden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkılaşmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir.
Kaynak: TCMB

Grafik II.2.6Büyük Firma Kredileri Arz ve Talep Gelişmeleri¹⁾
(Yüzde)

[1] Banka Kredileri Eğilim Anketinden elde edilmiştir. 100'ün altı değerler sıkılaşmaya, 100'ün üstü değerler gevşemeye işaret etmektedir.
Kaynak: TCMB

Grafik II.2.7Döviz Endeksli Firma Kredi Bakiyesinin Gelişimi¹⁾
(Aylık Ortalama Milyar ABD Doları, Yüzde Pay)

[1] Yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 eurodan oluşan sepel kullanılmıştır. Döviz endeksli krediler YP kredilere dahil edilmiştir. Haftalık değişimlerin 4 haftalık hareketli ortalamaları yıllık olarak kullanılmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK (Son Veri: 09.05.14)

2014 yılının ilk çeyreğine yönelik Kredi Eğilim Anketi sonuçları YP kredilerdeki yavaşlamada talep yönlü unsurların katkısını teyit ederken arz yönlü unsurların da bu gelişmede rol oynadığına işaret etmektedir. Buna göre, bankaların firma kredisi arzı yurt dışı fonlama koşullarındaki sıkılaşma ve genel ekonomik faaliyetlere ilişkin beklentilere bağlı olarak 2014 yılının ilk çeyreğinde görece daralırken, mevcut eğilimin yılın ikinci çeyreğinde de sürmesi beklenmektedir. Ankete göre, zayıflayan yatırım eğilimine bağlı olarak ilk çeyrekte gerileyen firma kredisi talebinin özellikle KOBİ'lerin artan talepleriyle ikinci çeyrekte canlanacağı öngörülmektedir (Grafik II.2.5, Grafik II.2.6).

Mevcut düzenlemelere göre, yurt içi bankaların döviz kazancı olmayan yurt içi yerleşik kişilere YP cinsi kredi kullanabilmesi için kredinin ortalama vadesinin bir yıldan uzun olması ve tutarının da 5 milyon ABD dolarından daha az olmaması gerekmektedir. Tüzel kişilerin DEK kullanımı ise, yatırım malı alımı gibi somut bir ticari ve mesleki amaç için talep edilmiş olması kaydıyla herhangi bir sınırlamaya tabi bulunmamaktadır.

Finansal İstikrar Raporundaki değerlendirme ve analizlerde YP krediler incelenirken, döviz cinsi kredilere ek olarak DEK'ler de hesaplamalara dahil edilmektedir. Firmaların DEK kullanımlarının, döviz cinsi kredi kullanımlarından önemli bir farklılaşma sergilemediği, toplam YP firma kredileri içinde DEK'in payının 2010 yılından bu yana yüzde 15 -16 bandında yatay seyrettiği görülmektedir (Grafik II.2.7).

Reel sektörün yurt içi bankalardan sağladığı YP kredilerin 2013 yılında yüzde 20'ye yakın güçlü bir büyüme göstermesinde, şirket satın alımları ve proje finansmanı gibi amaçlar için alınan uzun vadeli kredilerindeki artışın önemli bir katkısı olduğu değerlendirilmektedir. Bankacılık sektörü YP kredilerinin yüzde 86'sını oluşturan onüç bankadan elde edilen verilere göre proje finansmanı amaçlı YP kredi kullandırımı 2013 yılında bir önceki yılın yaklaşık iki katına yükselmiştir. Söz konusu artışta özelleştirmeler kapsamındaki satın almaların etkili olduğu düşünülmektedir. Proje finansmanı kredileri hariç değerlendirildiğinde, reel sektörün yurt içinden kullandığı KEA YP kredi büyümesinin 2013 yılında yüzde 7 civarında gerçekleştiği hesaplanmaktadır.

Proje finansmanı amaçlı YP kredi kullanımının aylar itibarıyla gelişimine bakıldığında, 2013 yılı içindeki toplam kullanım yaklaşık yarısının Mayıs-Haziran aylarında gerçekleştiği, yılın kalanında da güçlü seyrin devam ettiği görülmektedir (Grafik II.2.8). Ancak 2014'ün ilk dört ayında belirgin bir zayıflama yaşanmış, kullanımlar geçen yılın ilk dört ayına göre yaklaşık yüzde 15 gerilemiştir. Bankalardan elde edilen veriler, 2014'ün geri kalanında proje finansmanı amaçlı YP kredi kullanımının daha yüksek olacağına işaret etmektedir. Buna karşın, 2014 yılı toplamında, geçen yıla göre yüzde 40'a yakın, Mayıs-Haziran dönemindeki yüklü kullandırmalar hariç bırakılırsa yüzde 5-10 arasında düşüş yaşanacağı tahmin edilmektedir.

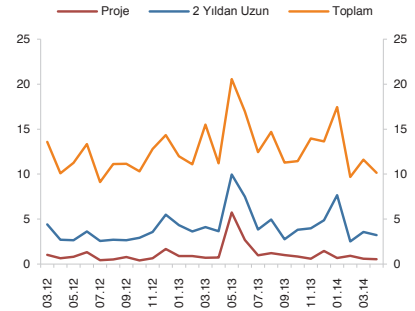
Reel sektör firmaları YP finansman ihtiyacını ağırlıklı olarak yurt içinden sağlamaktadır. Küçük ölçekli firmaların yurt dışı finansmana erişimlerinin kısıtlı olduğu da dikkate alındığında, yurt içi bankalar tarafından kullanılan YP kredilerin sektörel dağılımı, firmaların YP borçluluğunun gelişimi hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Bu çerçevede, enerji sektöründe faaliyet gösteren firmaların YP kredilerden aldığı payın istikrarlı bir şekilde arttığı dikkat çekmektedir (Grafik II.2.9). Özelleştirme uygulamalarının ve yeni yatırımların enerji sektörünün uzun vadeli YP kredi kullanımını arttırdığı düşünülmektedir. Konut satışlarının önemli ölçüde artış gösterdiği 2013 yılında (Bkz. Grafik II.1.16) inşaat ve emlak sektörlerinin de YP krediler içindeki payının arttığı görülmektedir. TP krediler içindeki payları artış gösteren tekstil ve taşımacılık sektörlerinde ise değişim görece olarak daha ılımlıdır.

Reel sektörün yurt içi bankalardan kullandığı krediler içerisinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından T. Eximbank ve ticari bankalar aracılığıyla sağlanan ihracat reeskont kredileri de bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 45. maddesine istinaden çıkarılan reeskont düzenlemeleri çerçevesinde firmalarca döviz üzerinden düzenlenmiş azami 240 gün vadeli senetlerin aracı bankalarca reeskonta getirilmesi karşılığında Bankamız tarafından Türk lirası olarak ihracat reeskont kredisi kullanılmakta olup, senet bedeli vade sonunda döviz olarak tahsil edilmektedir.

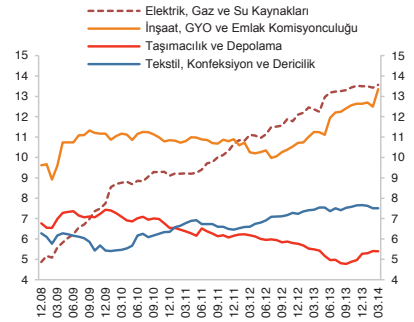
Grafik II.2.8

YP Firma Kredileri – Yurt İçi Bankalardan Aylık Kullanım (Milyar ABD Doları)

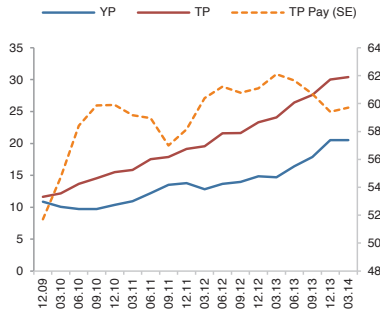

(1) Proje finansman kredileri verisi, en yüksek YP firma kredisi kullandırı 13 bankanın verilerinden oluşturulmuştur. Bu bankaların YP firma kredileri içindeki payı yüzde 86'dır. Kaynak: TCMB (Son Veri: 04.14)

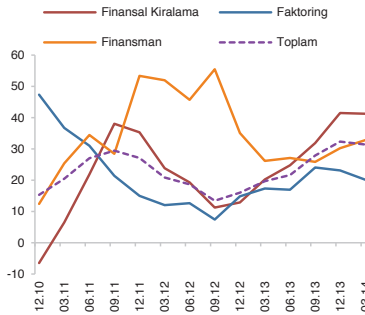
Grafik II.2.9

Yurt İçi Bankalardan Kullanılan YP Firma Kredilerinin Sektörel Dağılımı¹ (Pay, Yüzde)

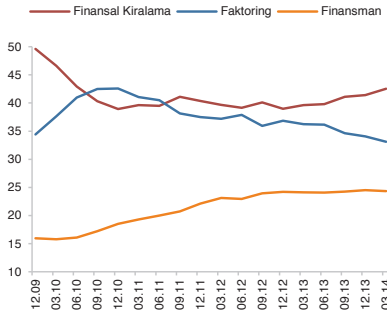
(1) Seçilmiş bazı sektörler gösterilmiştir. Kaynak: TCMB

Grafik II.2.10Banka Dışı Finansal Kuruluşların Reel Sektöre Kullandığı Krediler¹ (Milyar TL, Yüzde Pay)

[1]Finansman şirketlerinin taksitli ticari kredileri, faktöring ve finansal kiralama şirketlerinin faktöring ve kiralama alacakları toplanarak hesaplanmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik II.2.11Banka Dışı Finansal Kuruluşların Reel Sektöre Kullandığı Kredilerin Gelişimi¹ (Yıllık Yüzde Değişim)

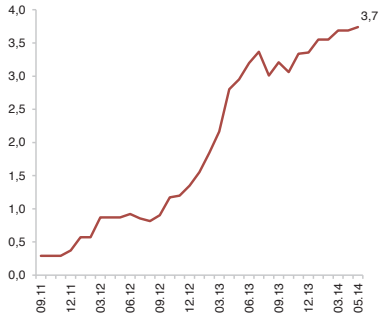
[1]Finansman şirketlerinin taksitli ticari kredileri, faktöring ve finansal kiralama şirketlerinin faktöring ve kiralama alacakları toplanarak hesaplanmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik II.2.12Banka Dışı Finansal Kuruluşlar Tarafından Reel Sektöre Kullandırılan Kredilerin Dağılımı¹ (Yüzde)

[1]Finansman şirketlerinin taksitli ticari kredileri, faktöring ve finansal kiralama şirketlerinin faktöring ve kiralama alacakları toplanarak hesaplanmıştır.
Kaynak: TCMB, BDDK

Grafik II.2.13

Reel Sektörün Yurtiçi İhraçları (Stok, Milyar TL)

Kaynak: MKK (Son Veri: 09.05.14)

2013 yılında toplam 916 firmaya Türk Eximbank ve ticari bankalar aracılığıyla 15,1 milyar ABD doları ihracat reeskont kredisi kullanılmıştır. 23 Mayıs 2014 tarihi itibarıyla ise 867 firmaya kullanılan kredi tutarı 5,9 milyar ABD doları olup; bu tutarın yüzde 65'ini 121-240 gün vadeli krediler, yüzde 35'ini ise 120 gün ve daha kısa vadeli krediler oluşturmaktadır. Kredinin borç bakiyesi 8,8 milyar ABD doları olup, söz konusu tutarın %80'i uzun (121-240 gün) vadeli kredilerden oluşmaktadır. Kredi kullanımının geçen yıldaki artış hızında devam etmesi durumunda 2014 yılında yaklaşık 18 milyar ABD doları kredi kullanılması beklenmektedir.

2014 yılında ihracat reeskont kredileri ağırlıklı olarak ana metal sanayi, tekstil sanayi ve elektrikli makina ve teçhizat sanayi ürünlerinin ihracatının finansmanında kullanılmıştır.

Reel sektörün yurt içi tahvil piyasalarına ve banka dışı finansal kesime olan yükümlülüklerinde önemli bir artış görülmektedir. Yarıdan fazlası TP cinsinden olan reel sektörün yurt içi yerleşik banka dışı finansal kuruluşlara olan yükümlülükleri, banka kredilerine paralel artış göstermektedir (Grafik II.2.10, II.2.11).

Banka dışı finansal kuruluşlar tarafından reel sektöre kullanılan kredilerde görülen artışın büyük kısmının finansal kiralama şirketlerinin kullandığı kredilerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, banka dışı finansal kuruluşların sağladığı toplam firma kredileri içinde faktöring şirketlerinin payının 2010 yılından bu yana kademeli olarak azaldığı dikkat çekmektedir (Grafik II.2.12).

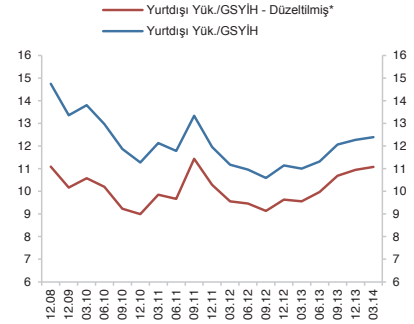
Diğer taraftan, reel sektör firmalarının yurt içi tahvil piyasasından elde ettikleri fonlar sınırlı düzeyde kalmaya devam etmiştir. 2011-2012 döneminde hızla artan yurt içi ihraçlar 2013 ortalarından itibaren yatay bir seyir izlemiştir (Grafik II.1.13). 2014 Mayıs ayı itibarıyla reel sektörün yurt içi ihraçlarının tutarı yaklaşık 4 milyar, ortalama vadesi ise yaklaşık 830 gün olarak gerçekleşmiştir.

Reel sektörün yurt dışına olan finansal borçları yurt içine göre çok daha sınırlı olup, 2013 yılında ihraçlar ve kısa vadeli krediler ile resmi kuruluşlardan sağlanan finansmanlara dayalı olarak artış göstermiştir. Reel sektörün 91 milyar ABD doları seviyesinde olan yurt dışı finansal borçlarının yüzde 24'ü yurt içi yerleşik bankaların yurt dışı şube ve iştiraklerinden kullanılan kredilerden oluşmaktadır. Söz konusu kredi bakiyesi 2009 yılında 32 Sayılı Karar'da yapılan düzenleme değişikliği sonrasında kademeli olarak azalarak 2014 yılı Mart ayı itibarıyla 22 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Döviz cinsleri bakımından incelendiğinde ise, reel sektörün yurt dışından kullandığı 6,6 milyar ABD dolar (14,5 milyar TL) tutarındaki kredinin Türk lirası cinsinden olduğu görülmektedir.

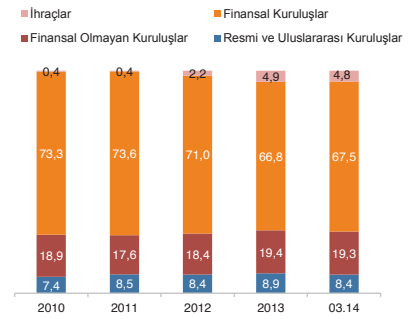
Yurt dışı şube ve iştirakler hariç değerlendirildiğinde, reel sektörün yurt dışından kullandığı kredilerin yüzde 67'sinin yabancı ticari bankalar ve banka dışı mali kuruluşlar, yüzde 19'unun ise finansal olmayan kuruluşlar tarafından sağlandığı görülmektedir (Grafik II.2.15). Her üç kaynaktan sağlanan kredilerin yüzde 95'e yakını uzun vadeli. Uluslararası kuruluşlardan (Avrupa Yatırım Bankası vb.) temin edilen uzun vadeli krediler ise toplam yurt dışı kredilerin yüzde 8'ini oluşturmaktadır.

Reel sektörün yurt dışından fon sağladığı bir diğer kanal da tahvil ihraçlarıdır. 2010 yılında başlayan yurt dışı ihraçlar, 2012 ve 2013 yıllarında artarak 3,3 milyar ABD doları seviyesine ulaşmış; ortalama vade ise yaklaşık yedi yıl olarak gerçekleşmiştir.

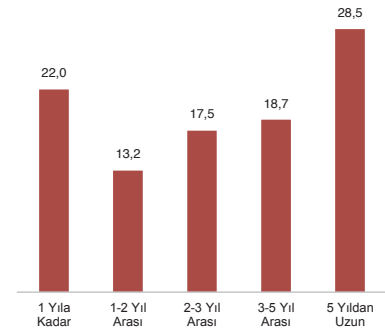
Reel sektörün yurt dışından sağladığı kredilerin büyük bölümü uzun vadeli olup, dış borç yenileme oranında herhangi bir olumsuzluk gözlenmemektedir. Reel sektörün yurt dışından kullandığı kredilerin orijinal vadesi bir yıldan uzun olanlarının payı yüzde 78 gibi yüksek bir seviyededir (Grafik II.2.16). 2015 yılı Mart ayı sonuna kadar reel sektörün 15,7 milyar ABD doları uzun vadeli kredilerden, 4,3 milyar ABD doları da kısa vadeli kredilerden olmak üzere toplam 20 milyar ABD dolarlık kredi geri ödemesi bulunmaktadır (Grafik II.2.17). Yaklaşık 26 milyar ABD doları seviyesinde olan kısa vadeli ithalat borçları da dahil edildiğinde, reel sektörün bir yıl içinde yurt dışına yapacağı borç ödemesi 46 milyar ABD dolarına, toplam yurt dışı yükümlülükleri ise 117 milyar ABD dolarına ulaşmaktadır.

Grafik II.2.14Reel Sektörün Yurtdışı Yükümlülüklerinin Gelişimi¹
(Yüzde)

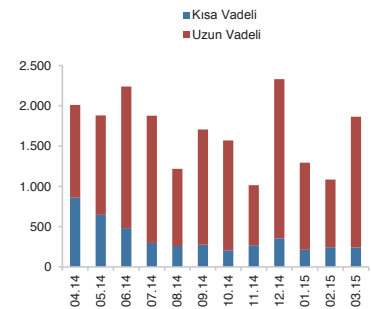
* Yurt içi yerleşik bankaların yurt dışı şube ve iştirakleri hariç
(1) GSYİH Mart verisi tahmin rakamıdır.
Kaynak: TCMB, TÜİK

Grafik II.2.15Yurtdışı Şube Hariç Reel Sektör Yurt Dışı Yük. Dağılımı
(Yüzde Pay)

Kaynak: TCMB

Grafik II.2.16Reel Sektör Yurt Dışı Fin. Yükümlülüklerinin Vade Dağılımı
(Mart 2014 itibarıyla, Yüzde Pay)

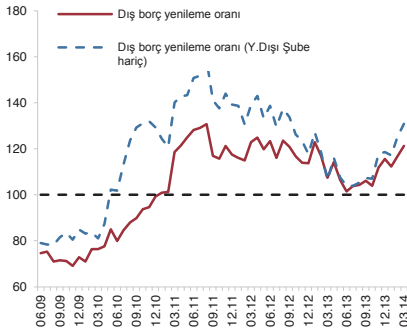
Kaynak: TCMB

Grafik II.2.17Önümüzdeki Bir Yıl İçinde Vadesi Dolacak Dış Borçlar
(Milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB

Grafik II.2.18

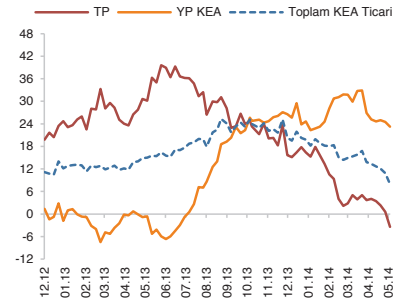
Dış Borç Yenileme Oranı
(6 aylık hareketli ortalama, Yüzde)

Kaynak: TCMB

Grafik II.2.19

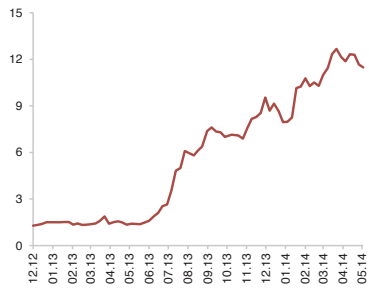
TP-YP KEA ve Toplam KEA Ticari Mevduat¹
(Yıllık Yüzde Değişim)

(1) YP toplam mevduatı (0,45+0,46) kur sepeti ile kur etkisinden arındırılmıştır.
Kaynak: TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik II.2.20

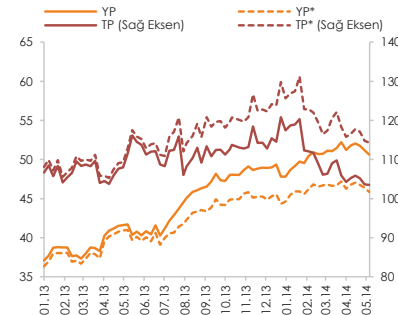
Yurt İçi Yerleşik Tüzel Kişilerin Para Takası İşlemleri
(milyar TL)

Kaynak: BDDK-TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Grafik II.2.21

TP-YP Vadeli Ticari Mevduatın Gelişimi¹
(Milyar TL, Milyar Sepet)

(1) Kur etkisi anndırırken, 0,65+0,46 sepeti kullanılmıştır.
(*) Para takası etkilerini içermeyen, düzeltilmiş rakamları ifade etmektedir.
Kaynak: BDDK-TCMB (Son Veri: 09.05.14)

Reel sektörün dış borç yenileme oranı son yıllarda yüzde 100'ün üzerindeki seyrini sürdürmektedir. 2009 yılı Haziran ayında yapılan düzenleme değişikliğinin etkisini arındırmak amacıyla, dış borç yenileme oranı bankaların yurt dışı şubelerine yönelik kredi kullanım ve geri ödeme tutarları hariç tutularak yeniden hesaplanmıştır. 2012 yılı boyunca yüksek seyreden dış borç yenileme oranı 2013 yılında düşüş gösterse de yüzde 100'ün üstünde kalmaya devam etmişti. Söz konusu oranın 2014'teki güçlü seyri, reel sektörün yurt dışından kredi temin etmede herhangi bir sıkıntı yaşamadığını teyit etmektedir (Grafik II.2.18).

2013 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren ticari mevduatın yıllık artış hızı yavaşlama eğilimindedir (Grafik II.2.19). Bu yavaşlamada, TP ticari mevduattaki gerilemenin yanı sıra, YP ticari mevduattaki yukarı yönlü ivmelenmenin hız kaybetmesi de etkili olmuştur. 2013 yılının ikinci yarısından itibaren YP ticari mevduat büyüme oranlarının artmasında, TP'den YP'ye geçiş eğiliminin yanı sıra bankalarla yapılan para takası işlemlerinin önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir (Grafik II.2.20).

Ancak söz konusu işlemler hariç tutulduğunda dahi TP ve YP mevduat tutarlarının genel eğilimi kayda değer bir değişim göstermemektedir (Grafik II.2.21). Özellikle 2014 yılının başından itibaren TP ticari mevduattaki düşüş eğiliminin para takası işlemleri hariç tutulduğunda da devam ettiği dikkat çekmektedir.

TP ticari mevduat büyümesindeki yavaşlamaya kamu bankaları haricindeki diğer bankalarında bulunan ticari mevduatın öncülük ettiği, Kasım ayından itibaren kamu bankalarının da bu yavaşlamaya katkı sağladığı görülmektedir. Söz konusu gelişmede, Kamu Haznedarlığı Tebliği kapsamındaki KİT'lere ait mevduatlardaki değişimlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Reel sektörün net döviz pozisyon açığı 170 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir. Bu gelişmede, YP varlıklardaki yatay seyre karşın, YP yükümlülüklerin artış eğilimi göstermesi etkili olmuştur.